

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

EM2024/15B
23. september 2024
Mariane Paviaasen Jensen

Åbningsdebat på baggrund af åbningstale af Formanden for Naalakkersuisut

Formanden for Naalakkersuisut

Indlæg:

Jeg vi på vegne af Inuit Ataqatigiit takker formanden for Naalakkersuisut for hans indholdsrige tale.

Inatsisartut og Naalakkersuisut har set frem til åbningen af efterårsmødet, lad os håbe at vi i gensidig respekt får et godt samarbejde i vores indsats for samfundet.

Det som vi som lovgivere ved er, at det kan være problematisk at sætte rammer som gør alle glade, dog kan vi alle mærke, at vores forskelligheder blandt partier sammen med vores vilje til at nå til enighed for netop at opnå den bedst mulige resultat.

Mange familiers liv:

Naalakkersuisuts formand sagde i sin indledning at de nye tider er blevet gamle. I det som vi som samfund har nået i dag, har vi medborgere der møder hårde tider.

I dag har mange forældre svært ved at løfte deres ansvar, som følge af misbrug af alkohol, narkotika og ludomani. Disse problemer som umiddelbart ser ud til at løbe i mange år gør, at forældre ikke længere er i stand til at løfte deres allervigtigste ansvar. Vold, manglende fremmøde på arbejdspladsen, sygdom,

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

hjemløshed, seksuelle misbrug også af spædbørn har negative konsekvenser, men det værste man møder er de alt for mange selvmord som vi som samfund støder på.

Initiativer der bliver finansieret af lønmodtagernes skattebetalinger er vidtrækkende og kommunernes udgifter som følge af at forældre ikke længere kan løfte deres ansvar her skyhøje. I dag bruger man en halv milliard på området, og her skal vi have det i erindring, at det barn som bliver anbragt udenfor hjemmet får psykiske sår, som vil vare resten af livet; forældre er dem der har ansvar for barnet, og når de har problemer med at løfte deres ansvar, så har de ret til at modtage hjælp fra myndighederne, og når de skal bruge denne ret, så skal de også klare deres pligter.

Inuit Ataqatigiit mener at der er blevet for mange der passivt modtager offentligt hjælp. Vores lille samfund som er spredt over et stort land har forskellige forhold som vi lever under; og en ting som vi har til fælles, at vi har en mulighed for at henvende os, når vi har behov for at modtage hjælp; Men vi skal ikke bare sidde og vente på at modtage hjælp, vi har som individer også en pligt til at påtage vores ansvar.

Jeg siger ikke at alle ikke kan løfte ansvar, for vi har mange borgere der klart fortjener ros, hvor de føder børn og hvor de i samarbejde klarer dagligdagens udfordringer til u.g., og vi skylder dem en tak for at være med til at løfte vores land.

I vores samfund er vi nødt til at afsætte store midler fra landskassen til socialområdet, forebyggende indsatser og behandling. Medarbejderne i socialområdet gør alt hvad de kan for at kunne følge med, og de hører til de hårdest belastede, uanset hvor godt medarbejderen klarer sin indsats er der grænser for hvad vedkommende kan nå.

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

Men vi skal kunne erkende at vi ikke uden videre kan komme væk fra den vanskeligt stade som samfundet står i dag. Vi kan først overkomme disse gennem samarbejde, fælles målsætninger og at vi alle får vilje til at løfte i flok.

Vi folkevalgte sidder i dag, har den opgave at vi skal være med til at løfte forholdene i samfundet; vi er forbilleder og vi har pligt til at handle ansvarsbevidst. Hvis vi end ikke kan samarbejde, vil det få konsekvenser for hele samfundet.

Forholdene her i landet er påvirket stærkt af forhold fra udlandet. Som følge af forhold som vi ingen indflydelse har omkring, er priser på varer er blevet høje, også selv om Økonomisk Råd siger, at påvirkningen af vores land er mindre end udlandet. Disse gør at mange af vores landsmænd har svært ved at klare dagen af vejen. Her i denne valgperiode har vi fjernet afgifter på mange af de varer vi importerer, men vores store afhængighed af udlandet påvirker os alligevel, i bygder og mindre byer rækker det ikke længere, hvorfor vi er glade for at man laver en skattereform.

Inuit Ataqatigiit lægger vægt på, at alle får den samme behandling og har samme rettigheder og muligheder. Et af problemerne her i vores land er den store ulighed, som også kan mærkes inden for Selvstyrets virksomheder, hvor de fleste af disse har tilkaldte chefer som har meget store lønninger, hvor vi modsat her i landet har arbejdere som er medlemmer af SIK og som får betydeligt mindre i løn. Naalakkersuisut må se på sådanne ulige forhold og tage initiativer herfor for at rette op på disse som er med til at skabe den store ulighed. Vores forfædre var selvforsynende.

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

Som vi ofte hører nu, skal vi lave regler der passer til vores livsstil og samfund. Solidaritet, lighed og lige muligheder i landet er nødvendige.

I en tid hvor vi har behov for arbejdskraft, må vi tilpasse vores drift til samfundets behov. Dette for at kunne udføre en god udvikling. Vi skal vende den udvikling hvor vi altid er et skridt bagefter i vores tilpasning til dagligdagen. Vi skal sikre en tilpasning til vores livsstil, skikke og sprog for den arbejdskraft vi henter udefra.

De ældre:

I Denne valgperiode har vi løftet de ældres økonomi, og medlemmer af Inatsisartut har gennem deres forslag sikret at man får lige pension uanset om man har en samlever eller ej, og som følge af forslag om at der skal være en ældre lov, så skal vi i dette efterår behandle et lovforslag. Inuit Ataqatigiit har store forventninger til at de ældres forhold bliver forbedret og vi ser frem til at samarbejdet.

Men arbejdet med de ældres behov slutter ikke her. Der bliver flere og flere ældre. De har mange evner og der er dem der fortsat ønsker at arbejde, men problemet er, at når de ældre får et arbejde, så bliver de trukket i deres pensioner. Dermed bliver de tilbageholdende med at påtage sig arbejde, også selv om vi har brug for dem. Desuagtet har man udarbejdet regler der begrænser dem der kan arbejde, vores erfarne ældre vælger desværre at flytte til udlandet, for at få et nemmere liv der. Det kan betegnes som negative følger af importeret livsstil. Vi skal udarbejde regler der passer til vores livsstil, og der skal vores ældre, som føler at de stadigvæk har noget at give ikke lukkes ude.

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

Sundhedsvæsenet:

Sundhedsvæsenet har store udfordringer. Vi mangler sygeplejersker og læger. I yderdistrikterne i Narsaq, Nanortalik, Qaanaaq og på andre steder har man problemer med at skaffe fastansatte læger. Der kan være forskellige forhold men det vigtigste er, at der er problemer med aflønningen og vores lokale sygeplejersker er nu begyndt at rejse ud til bestemte bosteder for at arbejde i kort tid. Efter det der blev os oplyst, skyldes disse forhold at man får større løn ved at være korttidsafløser og vores lægemangel skyldes, at der i de mindre byer som Narsaq, at lægerne ikke ønsker at være ene læger i disse bosteder, hvor man har tilkaldt døgnet rundt, også selv om de ønsker at bo i de pågældende steder.

Derfor er arbejdsforholdene for sundhedspersonalet her i landet nogle af de forhold der skal findes passende løsninger på. De der ellers ønsker at arbejde, må arbejde hårdt for at kunne klare de udfordringer der er i sundhedsvæsenet.

Men på den anden side skal vi også se på hvordan vi herboende borgere alle kan være med til at lette sundhedsvæsenet. De mange svangerskabsafbrydelser, følger af narkotikamisbrug og usund livsstil skal alle løftes og løses af sundhedsvæsenet. Vi skal alle – hver og en – bruge af svangerskabs forebyggende midler og stop af brug af enhver euforiserende stoffer vil gavne sundhedsvæsenet. Desuagtet har vi brug for alle som har en sygeplejerske og lægeuddannelse og alle de som ikke vender tilbage til vores land efter endt uddannelse, har brug for løsninger for familier og livsstil, som desværre ikke indtil dato ikke er blevet løst. Problemet i Norden.

Samarbejde med udlandet:

Vi kan ikke komme udenom at skulle samarbejde med andre lande, for der er mange områder vi kan samarbejde om; klimaforandringer som skabes af de

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

industrielle landes udledninger, har store konsekvenser for de oprindelige befolkninger rundt omkring i verden. Inuit Ataqatigiit lægger vægt på at samarbejde som de globale klimaforandringer. Selv om vi her i landet udnytter vandkraft, så har vi besluttet os for at anlægge en ny og udvide en af de eksisterende vandkraftværker og der udestår stadigvæk store indsatser. Efter at jeg blev delegat til Nordisk Råd, har jeg arbejdet for, at vi skal have samme muligheder som andre lande, ikke som det er nu, hvor vi som en koloni bliver behandlet anderledes som ikke passer til vores dages normer. Andre lande har for længst anerkendt vores lands vigtige position, og det er meget nødvendigt at vi som folkevalgte benytter denne mulighed som en god mulighed for at opnå bedst mulige resultater for vores land og her er udenrigsstrategien, som de fleste partier har tilsluttet sig en god ressource at anvende.

Vi mangler stadigvæk indsatser for at værne om natur og miljø. Vandklosettoiletter mangles i store dele af landet og urensset udledning af spildevand er et område som ikke længere passer ind til vore dage, hvor vi skal indrømme dette og finde på løsninger der passer til vores land.

Som følge af de globale klimaforandringer, har vores fangere, fåreholdere, fiskere og landbrugere har store udfordringer i disse år; Vi mangler at skabe planer deres behov sammen med de involverede.

Inuit Ataqatigiit har et mål om at styrke selvforsyningen, og har Naalakkersuisoq post på området, men vi må sige, at selv på de letteste områder hvor vi efterlyser løsninger, mangler vi at have klare planer og vi må sige at sådan en situation er vanskelig. Men vi har fået en lovning på, at dette vil blive præsenteret her til efteråret.

Uddannelse og skolegang:

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

Inuit Ataqatigiit mener at der stadigvæk er alt for mange der får en afgangseksamen fra folkeskolen med ikke tilfredsstillende resultater og der er stadigvæk for mange der ikke får en afgangseksamen. Vi kan ikke blive ved med at have en Majoriaq fremadrettet. Der skal være en bedst mulig skole her i landet og lærerne kan ikke undvære samarbejde med forældrene og myndigheder i indsatsen for hele barnet. Såfremt et barn skal opnå bedst mulige karakterer er skal omgivelserne have et godt samarbejde. Vi er glade for de studerende og dem der afslutter deres studier. Det kan være økonomisk hårdt at være under uddannelse, men på denne stude er vi opmærksomme på, at der er mange unge der føler sig ikke parate til at starte på en uddannelse og som skal gives mulighed, idet vi har store behov for dem.

Der er almindelige og økonomiske forhold for de studerende som skal forbedres. Det er ikke rigtigt at man siger at folkeskolen og uddannelserne her i landet er gratis.

Potentielle indtægtskilder og sikring af midlerne bliver i landet.

Her i landet er fiskeri en stor indtægtskilde. Vi er afhængige af fiskeriet. Her i landet er vi dygtige til at eksportere, vand er et oplagt eksempel, vand er uundværlig i livet og som der er mangel på ude i verden har vi i stride strømme og vi skal væk fra at tale om det og skal virkeliggøre handel med dette, men så langt er vi ikke nået. Vi skal kunne eksportere de gode madvarer vi har her i landet. Vi her nået her til hvor vi stadigvæk stiller os selv forhindringer. Mulighederne er åbne og Naalakkersuisuts aftaler med andre lande giver optimisme og jeg håber at vi møder succes. Vi kan jo ikke importere ALT! Dette gør at kapital ikke løber rundt internt i landet, men at den forsvinder her fra landet.

Hos Inuit Ataqatigiit er mennesket landets vigtigste ressource; Fiskeri, råstofområdet, turismen, byggeri, vand og alt hvad vi ellers kan producere skal

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

give større afkast til landets befolkning; langsom stiger antallet af iværksættere, og man skaber virksomheder der hjælper iværksættere, hvilket giver anledning til optimisme.

Råstofområdet er et udfordrende område. Derfor er Inuit Ataqatigiit glade for, at vi i denne valgperiode har ændret råstofloven, for dermed styrker vi udbytte og styrker beskyttelsen af landets borgere. Den eneste kedelige på dette område er, at gamle licenser stadigvæk har de daværende love som grundlag. Vi er åbne for at enkeltpersoner kan udnytte råstoffer og vi er optimistiske på dette område; for vi styrker samfundets selvforsørgelsesgrundlag.

Kommunernes servicering af borgerne:

Inuit Ataqatigiit er opmærksomme på, at borgerne har problemer med kommunernes service. Vi må sige at kommunerne står i en udfordrende situation på deres serviceområde. Det offentlige har pligt til at servicere borgene efter loven. Det er mærkbart at de har problemer med manglende hænder og denne problematik skal løses uden yderligere forsinkelse. De folkevalgte har rettet henvendelse til Naalakkersuisut og kommuner om straks at løse problemerne.

Personer med handicap:

Vi borgere er mangfoldige; nogle har synlige handicap, mens andre har usynlige handicap; vi har med glæde konstateret at handicaptalsmanden løser sine opgaver til tilfredshed; men vi kræver at de ansvarlige Naalakkersuisut lever op til de personer med handicaps rettigheder om service og deres ret til at have et arbejde. Vi har gennem pressen hørt at man er glade for at man udarbejder lov om personer med handicap, men vi er opmærksomme på, at rettighedsinstitutionernes udmelding om der stadigvæk udestår en del forbedringer på lovforslaget.

Boliger:

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

Den importerede livsstil medfører at vi importerer stort set alle byggemateriale udefra. Det som vi skal være dygtigere til, er at vi i vores lovgivning skal sikre udnyttelse af potentialer vi har her i landet i forbindelse med boligbyggerier. På Inatsisartuts initiativ er der blevet udarbejdet en rapport, og tiden er kommet til at man handler ud fra rapporten; Vi taler nærmest uendeligt om vores ressourcer, men det er som om, at vi sætter vores lid til og venter på udlændinge; denne uskik skal bringes til ophør. Vi skal arbejde for at vores land får sine egne råstofvirksomheder og vi skal i større grad bruge vores sten i boligbyggerier. Gennem mange år har man haft prisstop på boliger og vi lever nu med denne politiks negative konsekvenser; vi har boliger der er ramt af skimmelsvamp, vi har utætte boliger; vi har forfaldne boliger. Sådanne boliger til borgerne kan vi ikke længere se gennem fingre i. Aftalen om de kommende prisstigninger på boliger er en svær kamel at sluge, men det ser ud til at være den eneste løsning – for der er alt for mange boliger der skal renoveres. Desuagtet kan man ikke lad være med at tænke tanken om, hvorvidt Selvstyret har købt nye boliger til den rette pris? Det er ærgerligt at støttemuligheder for boliger ikke er fulgt med de voksende priser.

Udvikling:

I koret om de nye tider kan man mærke udviklingen i de store byer, men helt anderledes forholder tingene sig i de mindre byer og bygder. Os som bor i disse bosteder kan sige, at der er afvikling; Det er særdeles vanskeligt at leve med de konsekvenser som oprettelse af storkommuner har medført og hvor udviklingen sker med en stor ubalance. Offentlige arbejdspladser lukkes uden skelen til borgernes behov. Inuit Ataqatigiit mener at enhver bosted – uden undtagelse - er vigtig, hvorfor der er byggeri af ungdomsboliger, men der er prioritering en nødvendighed. Det er nødvendigt at udvikling af de mindre bosteder sker ud fra indbyggernes evner og krav. Det offentlige kan ikke være alene om at skabe nye arbejdspladser. Borgerne skal inddrages og have muligheder. Dem der ønsker

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

at opstarte arbejdspladser, møder på mange forhindringer, men heldigvis har vi også iværksættere som driver virksomheder uafhængigt af det offentlige. Muligheder fra idestadie til indtjening i forbindelse med opstart af virksomheder, som passer ind i bostedet, giver optimisme.

De frivillige:

I et lille samfund som bor i et stort land har vi som borgere vores styrke i, at mange af vores medborgere udfører frivillige indsatser i det daglige. Vi kan ikke undvære disse og vi har brug for flere frivillige og vi takker disse frivillige af hjertet.

Mange af vores medborgere har desværre problemer med at passe deres arbejde. Sådanne problemer havde vores forfædre ikke. Den importerede livsstil og ændring af livsstil har medført disse. Det er blevet ganske almindeligt at udebliver fra arbejdspladsen i lønningsdagen. Det er blevet almindeligt at arbejdspladser holder lukkedage i den forbindelse. Vi hører at børn bliver sendt hjem fra daginstitutioner. Der er stort misbrug af alkohol og narkotika her i landet. Og det er ellers lige til, at fagforeninger fremsætter krav om at skabe bedre forhold i arbejdspladser og bedre lønninger.

Borgeren har ansvar for sit eget liv, hvis vedkommende har behov for hjælp, så skal vedkommende henvende sig. Men desværre hører vi, at man forgæves havde rettet henvendelse og at det sker er uacceptabelt.

Vi har alle vores rettigheder og disse medfører pligter. Det kan ikke betale sig at altid give efter. Ansvar er dit. Hvordan du lever dit liv er dit eget ansvar.

Lad os alle arbejde for vores land. Problemerne er noget som vi vil støde ind i hele tiden. Men vi du fastholder disse problemer, kan de blive vedblivende, men der er altid en mulighed at overkomme dem og komme videre.

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

Ja, i denne valgperiode er der sket forandringer, men der udestår stadigvæk mange opgaver og hvis disse skal lykkes må borgerne også visse vilje til at samarbejde om disse. Men der udestår stadigvæk store indsatser om den store ulighed. Vores mangfoldighed skal anses som en styrke og vi skal tydeligere vise, at man her i landet har brug for os alle og at vi kan samarbejde. Der er flere forhindringer i landskabet som skal fjernes og vi skal bruge vores kræfter på at komme til enighed for at vi alle kan være med til at løfte samfundet.

Inuit Ataqatigiit er det største parti og det er kun anden gang i historien at vi har regeringsansvaret, og på denne anden gang hvor vi står i spidsen har vi måtte finde mange midler i landskassen for at løse de problemer som man i mange år ikke har gjort noget ved og vi har måttet give midler efter Inatsisartuts beslutninger. Der er mange udfordringer, men vi når i mål gennem samarbejde. Vi skal arbejde for at give vores borgere lettere levevilkår.

Som formanden for Naalakkersuisut sagde i sin tale, ankommer danskerne og medbringer deres livsstil; når denne historie ikke skal gentage sig, udestår der en stor indsats fremadrettet og vi skal sikre en god omsorg for dem der har behov for omsorg.

Tak.